

De GROT der HUGENOTEN

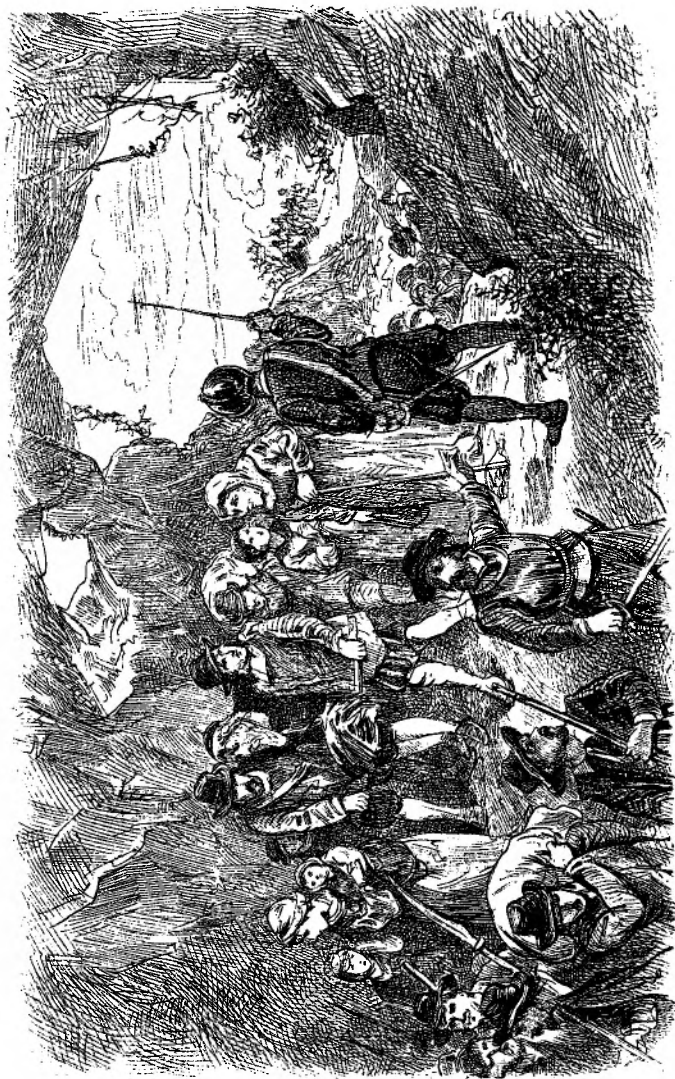

door

E. J. Veenendaal

NIJKERK, G. F. CALLENBACH

In de grootste haast vlichten de bewoners uit hunne vreedzame woningen blz. 5

DE GROT DER HUGENOTEN

DOOR

E. J. VEENENDAAL

NAAR HET ENGELSCHE

Vijfde druk

NIJKERK — G. F. CALLENBACH

In de Arriège Pyreneën, dicht bij het dorp Mas d' Asile, bevindt zich eene groote spelonk of grot, die meerdere bekendheid verdient dan haar tot heden te beurt viel. Dit wil niet zeggen, dat zij in Frankrijk zelf niet bekend zou zijn. O neen! Kom maar in genoemde streken en ge zult na eenig onderzoek spoedig bemerken, dat de herinnering aan de gebeurtenissen, die met deze grot in verband staan, nog onder het volk voortleeft. Maar in andere landen is de kennis aan die gebeurtenissen vrij zwak. De ontzettende tooneelen der Revolutie en de oorlogen door Napoleon gevoerd, hebben een groot deel van de vroegere geschiedenis van het ongelukkige Frankrijk in vergetelheid gebracht.

Weet dan, dat deze spelonk in het departement van Arriège, met haar gewelfde koepels en onderaardsche schuilhoeken, meermalen tot schuilplaats diende van die Christenen, welke onder den naam van Hugenoten of Protestanten bekend stonden, en door de wreede Kerk van Rome vervolgd werden. Ik had sedert lang die plaats wenschen te zien, en op een helderen Octobermorgen had ik het genoegen met eenige makkers het pelgrimstochtje te maken.

Toen wij de liefelijke vallei, door welke de zilveren wateren der Riese stroomen, binnentraden, hingen de morgennevels nog als een donzen sluier over de lagere hellingen der boomrijke heuvels en bergen rondom en vóór ons. Wij waren echter niet ver voortgegaan, toen zij

bijna plotseling werden opgetrokken en in de hoogere streken van den dampkring verdwenen. — Treffend zinnebeeld, naar wij hoopten, van hetgeen de „Zon der gerechtigheid” nog kan doen, om de nevels van bijgeloof en dwaling te verdrijven, die op dat liefelijk land rusten. Wij waren nu in staat om het belangrijke voorwerp van onze reis duidelijk te onderscheiden. Eene verbazend groote poort opende den toegang tot de schuilhoeken der grot.

Deze prachtige door de natuur gevormde galerij, door welke de rivier de Riese zich een weg gebaad heeft, zal misschien een kwartmijl lang zijn. Zij is aan den ingang ruim 250 voet hoog en omstreeks 150 breed, en op enkele plaatsen is de hoogte nog aanzienlijker. Omstreeks het midden der grot draagt een zeer groote natuurlijke pilaar de zwaarte van dit ontzaglijke gewelf, welks reusachtige boog zich schijnt te verwijderen, hoe verdër gij naar binnen komt. De rivier stroomt er langs. Met groote onstuimigheid bruist zij over hare rotsachtige bedding, terwijl de schuine rotsen een hier en daar breed, maar over 't algemeen oneffen voetpad langs hare oevers vormen. Op den hoek van een vooruitstekend rotsblok loopen de rivier en de grot plotseling rechtsaf, en van deze plek gezien, is het tooneel inderdaad indrukwekkend. Aan de eene zijde bevindt zich een aanzienlijke opening, door welke de zonnestralen, in het duister dezer onderaardsche plek neerschietende, de watervallen verlichten, die hier door de Riese gevormd worden en hun schuim over de rotsen werpen, welke haren loop belemmeren. Aan de andere zijde ontwaart men in een nevelig vergezicht eene donkere galerij van rotsen, tusschen welke op eenigen afstand flauwe lichtstralen doorbreken, waardoor men andere nevangalerijen kan zien, welker schuilhoeken zich in ondoordringbare duisternis verliezen. Mij dunkt, uit deze flauwe beschrijving kan de oplettende lezer dit toch wel opmaken, dat we hier met eene merkwaardige bijzonderheid der natuur te doen hebben; maar dit schoone natuurtooneel

is nog van grooter waarde door de betrekking waarin het tot de geschiedenis staat, vooral door de bescherming, die het aan vervolgte Protestanten bood in de tijden van vervolging, waaraan zij zoo menigmaal blootgesteld waren.

In den tijd, dat mijn verhaal begint, waren de bloedorstige bevelen van kardinaal de Richelieu, den wreeden en beslist stokebrand van Lodewijk XIII, in 't bijzonder tegen de Protestantsche bevolking van het graafschap Foix gericht. De maarschalk Thémines had last ontvangen om te vuur en te zwaard ieder overblijfsel te verdelgen van die apostolische schare, wier heilig geloof de martelaren der oude Fransche kerk bezielde; en bij deze gelegenheid werden ruim vijf duizend Hugenoten, zooals men hen schimpend noemde, uit hunne woningen verdreven, en zagen zij zich genoodzaakt om tegen foltering en dood die hen dreigden, eene schuilplaats te zoeken binnen deze, door de natuur gevormde, sterkte.

Toen had een vreemd tooneel plaats.

In de grootste haast vluchten de bewoners uit hunne vreedzame woningen. Wat zij van hunne bezittingen nog kunnen medenemen, grijpen ze. De stokoude, eerwaarde leeraar wordt door zijne stoutmoedige zonen in allerijl weggedragen. Moeders slaan met zekere hartstochtelijkheid hare armen om hare zuigelingen en kinderen, voeren deze met onvermoeide en bovennatuurlijke kracht weg, opdat zij niet onder het dreigende zwaard vallen. De maagd voegt bij het bemoedigende woord de daad en schraagt de wankelende schreden van een ouden vader of eene bejaarde moeder, maar wendt toch bij 't heengaan meermalen het betraande oog naar het verblijf harer kindsheid, — dat kleine heiligdom des vredes en der liefde, waaruit nog de blauwe rookwolkjes opstijgen, die dwarrelend naar de boschrijke bergheiling trekken. En nu, gedwongen om alles achter te laten wat het rijke herfstseizoen aan de nijvre hand schenkt, trekken de gejaagde vluchtelingen door de afgemaaide graanvelden en de heer-

lijke wijngaarden heen, om dan over de paden door bosch en weide de sombere rotsen te bereiken, die in de verte het dal schijnen te sluiten en die thans, als schuilplaats tegen de vijanden, hen vriendelijk toelachen, indien deze wijkplaats tenminste aan de vijanden onbekend kan blijven.

In dit „donkere verblijf” aangekomen, gaan ze nauwlettend te werk in het berekenen van hunne krachten. Zij overwegen aandachtig, welk hun doel moet zijn en welke verwachting zij op overwinning mogen koesteren. De rijken deelen zonder aarzeling broederlijk hun voorraad met de armen; de onverwinnelijke jeugd wordt de steun van den ouderdom, terwijl de ouderdom de stem der wijsheid doet hooren en op zachtmoedige wijze raadt en vermaant. Een cerwaardig grijsaard, met zilverwit haar gesierd, verhaalt wonderlijke uitredingen, die Gods wrekende arm zijn volk deed ondervinden, — hoe hij in vroeger dagen, toen eerst met den marteldood de rust des christens aanbrak, in 't midden van een bosch gegrepen, naakt uitgekleeed en vreeselijk geslagen was, en hoe men hem daarna met touwen aan een stevigen eik vastgebonden en verlaten had; hoe hij niets anders gedacht had dan van honger en ellende te sterven; maar op den derden dag van doodsangst tot zijne onuitsprekelijke blijdschap een Roomsche zag naderen, die tevens een barmhartige Samaritaan was en, door medelijden bewogen, zijne wreede banden stuk sneed en hem in vrijheid stelde. „En wie anders dan de God der Barmhartigheid,” riep de oude man uit, „kon dus tot liefdebetoon jegens een ellendige bewegen?”

Nauwelijks heeft deze uitgesproken of eene eerwaardige gestalte nadert. Het is de ijverige herder der verstrooide kudde, welke hij hoop en troost wilde toedienen. „Deze rotsen,” zegt hij, „welke ons nu beschermen, schijnen aan uw door droefheid verslagen gemoed misschien niet anders toe dan het graf uwer hoop te zijn; maar wie is Hij, die

geestelijke Rotssteen, op Wien wij vertrouwen? Wie anders dan de almachtige God? Hij, die onze vaderen in de dorstige wildernis met levengevende stroomen van zegen bedeede, Hij is onze Rotssteen, onze Sterkte, ons Schild. En moge Hij al voor een klein oogenblik Zijn aangezicht voor ons verbergen, met eeuwige goedertierenheid, zoo heeft Hij beloofd, zal Hij ons gedenken en ons omringen. Luistert naar Zijne vertroostende woorden: „Komt tot Mij, allen, die vermoeid en belast zijt en Ik zal u rust geven.” Laat ons met David krachtig roepen: „Leid mij tot den Rotssteen, die hooger is dan ik ben; wees ons als de schaduw van eene groote rots in een dor land.” En o, mijne vrienden, eerst dan, wanneer de brandende zon op onze weerlooze hoofden schijnt, kunnen wij gevoelen hoe groote behoefte wij hebben aan de verkwikkende schaduw van die schuilplaats en zullen wij er heen vluchten. Zijn onze voeten vastgezet op die rots der eeuwen, dan mogen de golven en stroomen des levens tegen haren voet slaan, ons kunnen zij toch nimmermeer leed doen! Het getij onzer genegenheden moge aan eb en vloed onderhevig zijn, en de schaduwen dezer lage aarde mogen zwaar vallen op onze in druk verkeerende harten; maar niets kan in tijd of eeuwigheid ons losrukken van dat vaste fundament in Christus, ons levend Hoofd, zonder Wiens wil geen haar van ons hoofd zal vallen.”

Intusschen kwamen telkens spionnen en nieuwe vluchtelingen in de gemeenschappelijke woning bericht brengen van de snelle bewegingen en het bijeentrekken van 's konings soldaten. Men vernam, dat zij het voornemen hadden om den ingang tot dezen hunnen laatsten schuilhoek te bestormen en door overmacht of door list het geslacht, zoowel als den naam der Hugenoten van de aarde te verdelgen.

De toegangen tot deze door de natuur gemaakte vesting waren in vroeger tijd op gelukkige wijze versterkt door de goede Jeanne d'Albret, de moeder van Henri IV.

Ontzaglijk groote bronzen deuren sloten de twee voornaamste uitgangen en maakten tevens de duisternis, waarin de belegerden verkeerden, des te sterker. Zoodra zij allen in dit onderaardsche donker waren aangekomen, begaven zij zich in het gebed, en smeekten zij kracht en moed voor den naderenden storm af. Daarop brachten zij al hunne verdedigingsmiddelen, wapens zoowel als levensvoorraad, bijeen, regelden de wijze van aanval, wezen de personen aan, die op verschillende plaatsen zouden dienst doen en wachtten aldus, met 's Hemels hulp, onverschrokken het naderende beleg af.

Eindelijk brak de noodlottige morgen (12 September 1625) aan. Door spionnen buiten de grot werden de belegerden van de bewegingen van 't naderende leger onderzocht. De spionnen deelden het nieuws aan die binnen waren mede door geheime openingen boven in de rotsen. De torensgewijs gebouwde vestingwerken vóór den ingang der grot werden nu gekroond met helm, spies en lans, waarin de morgenzonnestralen weerkaatsten, terwijl de buitenposten verscholen waren achter de ruwe, schuin oplopende rotsen.

Binnen de grot was 't eene kleine wereld van afwisselende hoop en vrees, zoowel als van ernstige voorbereiding tot den vreeselijken kamp. Welk een tooneel van aan-doening, beweging, onrust, door geen penseel naar waarheid te malen, door geen pen te beschrijven! De grijsaards, die zich buiten staat gevoelden om andere wapens dan die des gebeds te hanteeren, lagen op hunne knieën en smeekten 's Hemels almachtige hoede over zich en hun kroost af. O, wie weet, welk een liefelijke stroom van zegen die gebeden der bejaarde geloovigen op hun nageslacht deden afdalen. Met dergelijke wapenen sloeg Mozes, zijne handen opheffende, Amelek's geduchte krijgsscharen; na vurig gebed wekte Elia de dooden op, en daalde op Karmels hoogte een gezegende regen over het dorstige land van Israël. Leeraars spraken met vuur de menigte

toe; vrouwen maakten met de oogen vol tranen haastig den maaltijd gereed, welke hunne mannen en zonen gedurende de naderende doodelijke worsteling moest sterken: 't was, wellicht, het laatste bewijs harer trouwe liefde. De mannen waren druk in de weêr met zich ter verdediging voor te bereiden: eenigen spanden hunne uiterste krachten in om groote rotsblokken los te maken en voor den mond der grot te rollen; anderen goten kogels, slepen de zware bijl, of wetten hunne zwaarden. Te midden van al deze voorbereidselen, die de grauwe vleermuis uit hare lange rust deden opschrikken, wierpen de flambouwen haar licht op de gemengde groepen, die met deze verschillende werkzaamheden schijnbaar ordeloos bezig waren.

De koninklijke troepen naderden in strenge orde langs de oevers der rivier. Voorop liepen de pasgeoefende troepen van Ventadour; daarna de artillerie, die met hare kanonnen niet best kon voortkomen over de steenen en rotsblokken van een ongebaanden weg. Hotsend en stootend trokken zij voort en het gedruisch dat zij maakten, werd door de bergen weerkaatst. Daarop kwamen twee met vederbossen gesierde oversten, de graaf van Carmaing en de dappere Bellerive, aan het hoofd hunner wijd en zijd beroemde troepen; en verder, hun krijgshaftige maarschalk zelf, de geduchte Thémînes, omringd door zijn staf jeugdige gunstelingen, De Melville, De Ranzy en D'Hauterive. De duizenden, die elkander met langzamen tred op het kronkelende bergpad volgden, terwijl hun stalen wapens in het zonlicht glinsterden, geleken op eene lange schuifelende slang, welker glinsterende huid in de middagzon schittert.

Plotseling maakten de krijgslieden halt. De maarschalk, door zijn uitverkoren ridders vergezeld, snelt naar de voorhoede, en is uiterst begeerig om de plaats te weten, waar hun vervolgde vijanden verscholen liggen. Men wijst hem zwijsend den mond van het hol.

„Soldaten en vrienden, vooruit!” riep hun leidsman.

„Deze schuilplaats der Hugenoten is sterk; maar nu het hoog bevel van den Koning en van onze heilige Moeder de Kerk tot ons gekomen is, moet niets onzen moed of onzen ijver doen verflauwen. Dit hun laatste bolwerk te midden der uitgestrekte Pyreneeſche bergen moet worden vernield, al kost het nog zooveel aan inſpanning en bloed. Strijders van Languedoc, aangevoerd door De Ranzy, trekt de bergkruin om en bestormt de grot aan de tegenovergestelde zij! Gij, dappere De Carmaing, trek met de kanonnen in de bedding der rivier en beschiet met alle macht dit donkere hol! Gij, graaf De Cornusson, houd u ferm op uw post, totdat er bres geschoten is, en doe dan met uw dappere mannen een heftigen aanval! Mijne wapenen zullen de uwe ondersteunen. Dood — dood aan die vervloekte kettters!”

Intusschen waren de Hugenoten, als door nachtelijk duister omringd, onzichtbaar voor hunne vijanden, en op alles volkomen voorbereid. Hun leeraar en opperhoofd begaf zich zachtkens en langzaam onder de luisterende menigte. Op zijn bevel werden al de toortſen uitgebluscht, zoodat men van de strijders zoomin als van hunne blinkende wapenen iets in het donker kon bespeuren. Daar hoorde men een zwaar en onheilspellend gedruisch door het onderaardsche gewelf; de grond beefde onder de zwaarte van beladen paarden en doodaanbrengende kanonnen. Zij komen! zij komen! fluisterde men.

Mannen, vrouwen, kinderen buigen allen, zonder dat iemand het hun beveelt, als één man de knie, de leeraar draagt hen met weinige naar plechtige woorden aan 's Heeren almachtige hoede op, en daarna opstaande spreekt hij hen op de volgende wijze toe:

„Christenen, weest sterk. Wij weten in Wien wij gelooven. Uw harte zij niet versaagd. De God, die van ouds voor Israël streed, is ook onze beschermer en ons schild. Wij vernemen, dat de macht onzer tegenstanders dubbel zoo groot is als de onze in getal en sterkte. Maar mogen

wij niet leunen op den arm des Almachtigen, den eeuwigen God, ons schild en onze Verlosser?"

Terwijl hij aldus sprak, weerklonk 't kanongebulder daarbuiten als donderslagen door 't gewelf. Een sissende kogel trof het bovendeele der spelonk, sloeg een groot stuk rots los, sprong met kracht terug, en vond verder zijn weg in het water.

„Christenen! staat op!" riep hun aanvoerder; „en moge de God der heirscharen uwe hulpe zijn!" Zwijgend gehoorzaamden zij. Ieder nam den hem aangewezen post in. Een licht geklank van wapenen werd bij deze verplaatsing vernomen, maar daarop was alles weder stil en rustig. Niets hoorde men.

Op 't oogenblik, dat het vijandelijke leger door de gespleten rotsen heen de grot trachtte binnen te dringen, werd de stilte van binnen plotseling afgebroken door een plechtig gezang, dat uit vier duizend monden tot 's Heeren troon opsteeg. Dat men dit lied aanhief met den dood voor oogen, maakte de eenvoudige woorden en zangwijs bij uitnemendheid verheven.

't Was een bede om hulpe, om redding waar alle hulp van menschen te kort schoot.

Eene bede om geestelijk licht en geloofskracht in de ure des doods, die wellicht voor hen was aangebroken.

Een pleiten op Gods beloften, waarbij Hij Zijn kinderen belooft eeuwig hun God te zullen wezen.

Een bede eindelijk om vergeving voor de vijanden, die niet weten wat zij doen, om vernieuwing hunner harten en uitstorting over hen van den Geest des levens en der bekeering.

De aanvallers stonden stil. Zelfs de roekelooze Melville luisterde; een heilig ontzag beving hem. Die plechtige tonen, die, enkel kalmte en overgegevenheid des harten ademend, door de bergspelonken weergalmden en toch ook weder verzacht werden door de gewijde golving der stemmen om daarna als op vleugelen hemelwaarts te

stijgen, mochten deze ruwe krijgslieden wel als de echo van een bovenaardsch zangkoor voorkomen. Geen levende gestalte was zichtbaar, geen rumoer van naderenden strijd was te hooren.

Kort duurde de rust. De uitgelezene mannen van Ventadour stormden weldra de grot verder in, maar werden ontvangen door een regen van kogels, die zulk een goede uitwerking hadden, dat hunne voorste gelederen er door werden weggemaaid. Tot driemaal toe hernieuwden de troepen van Toulouse den aanval, maar tot driemaal toe werden zij ook door hunne onzichtbare en onverschrokken vijanden teruggedreven. Nu moest het er op of er onder. Woedend viel de vijand op de Hugenoten aan. Wie kan de afgrijselijkheden van dien ontzettenden strijd in de duisternis beschrijven? 't Was een zonderling slagveld. Er was ruimte noch lucht. De strijders stieten tegen elkander of waggelden in toorn op een onzichtbaren vijand aan.

Gelukkig bezaten de Hugenoten één voordeel boven hunne aanvallers; hun oog was gewend aan 't donker van hun onderaardschverblijf. Daarbij waren hunne wapenen met zorg uitgekozen: ieder hanteerde dezulke, waaraan hij zich van jongsaf in zijn beroep het meest gewend had. De stoute houthakkers b. v., die in hunne diepe pijnwouden de zware bijl dag aan dag hadden gezwaaid, velden hunne zwaargebouwde vijanden met gewisse slagen gelijk boomen neder — schaapherders en landbouwers sloegen met van weerhaken voorziene staken, of met hunne puntige vorken en scherpe spaden rechts en links, terwijl de onversaagde jeugdige jagers der Pyreneën, gewoon met den wilden bergbeer te worstelen, den aanvallenden vijand nog van naderbij bestookten.

De belegeraars hielden den strijd met voorbeeldelooze woede vol; de stervenden en dooden, die men niet zien kon en niet weg kon dragen, werden door de strijders vertrappt en stortten met een akelig geplof in de rivier, terwijl nu en dan de flikkering van een pistoolschot dit

tooneel van bloed en ellende even verlichtte. Iedere rots werd eene vesting, welker dappere verdedigers hunnen post niet verlieten, dan wanneer de machtige hand van een plotselingen dood hen velde; ieder bleef tot in den dood op den post, dien hij bezette, toen hij om 't leven streed. Als om de afgrijselijkheid van het tooneel te voltooien, werden de hemelen door donkere en dreigende wolken plotseling bedekt.

Zelfs de zon onttrok haar licht, alsof zij van dit onmenschelijk tafereel terugschrikte. Bliksemstralen sloegen binnen den mond der grot en wierpen een afzichtelijken gloed over dit sombere tooneel des doods. Thans brak de storm los; de wind gierde wild door de bergholen. De regen stortte in stroomen neder, en de duisternis scheen telkens toe te nemen. Maar, helaas! de woede der verblinde menschen kende geen vermindering.

Ongeveer midden in het hol verdeelt zich de stroom; aldaar bevindt zich een reusachtige pilaar, welke met hare van weerszijden uitschietende bogen, de zwaarte van den grooten koepel schijnt te dragen. Langzaam maar gestadig vooruitgaande hebben de aanvallers nu dien pilaar bereikt, toen plotseling een stem als van een geest wordt gehoord: „Laat de touwen los, en verleene de Hemel ons zijne hulp!” Een oogenblik daarna valt een vreeselijk stuk rots uit het middengewelf van de grot met donderend gekraak naar beneden en verplettert onder zich meer dan honderd van de Toulousische bende. Het gekraak van gebroken wapenen weerklonk door 't gewelf, terwijl daarboven en daarna het gesteun en gezucht der slachtoffers werd vernomen. Door plotselingen schrik aangegrepen, staakten de aanvallers voor eenigen tijd den strijd, maar, helaas! vóór nog de Hugenoten hun voordeel konden doen met dezen schrik, klonken wilde vreugdekreten hunner vijanden door de rotsgewelven: De Ranzy is met de troepen, die nog niet in den strijd geweest en daardoor nog onvermoeid waren, door den tegenovergestelden

ingang het hol binnendrongen. Aldus van twee zijden omringd, teruggedreven en met ontombare woede bestookt, scheen den belegerden alle verwachting afgesneden, alle weerstand vruchteloos. Geen wonder dat boven het woeste krijgsgeschreeuw der vijanden uit, de angstkreten gehoord werden van zwakken en ouden en de wanhoopskreten der vrouwen.

Maar in dezen uitersten nood openbaarde zich de wrekende arm van den Almachtige, die het lot der wapenen op ontzaglijke en onmiskenbare wijze deed keeren. Ge herinnert u, dat de regen in stroomen was neêrgevallen. Van de naburige heuvelen afvloeiende, was de rivier daardoor gedurende den strijd gerezen, en had zij hare nauwe grenzen doorgebroken; en nu stortten onstuimige stroomen troebel water van buiten met groote onstuimigheid in 't duister over de rotsen, die zij op hun weg vonden. Binnen een uur tijds hadden zich rivieren en meren gevormd in de bergholen, die, overvuld van water, dat naar alle zijden heenzonden; geen pad was er meer te zien, geen doorgang meer te bespeuren tusschen de reusachtige rotsen.

Men houdt het er voor, dat het eene of andere groote bergmeer buiten zijne oevers was getreden, en al zijn water ontlastte in de stille dalen, die geheel overstromende. 't Gedruisch weerklonk in de bergen, de hemel paarde zijn woede en de aarde haar zuchten met den toorn van den onmeedoogenden mensch. Van schrik verlamd zagen de aanvallers zich den eenigen uitgang afgesneden. Achter hen rolden de vreeselijke golven, terwijl elk oogenblik nieuwe stroomen uit de in wolken gehulde heuvelen zich door iedere opening in de grot stortten en 't geloei der ontombare wateren vermeerderden.

Van het indrukwekkende oogenblik gebruik makende, verscheen de leeraar en 't hoofd der belegerden op eene rots in 't midden der wateren. „De sluizen der diepte,” riep hij met eene zware en ernstige stem, „zijn openge-

broken, en de vensters des hemels zijn geopend; maar de ark van Gods kinderen zal veilig te midden dezer be-roerende golven varen, en de regenboog van Gods liefde zal naar Zijn verbond tegenover iedere dreigende wolk verrijzen."

Door de stem huns hoofdmans aangevuurd, vielen de Hugenoten met nieuwen ijver de terugdeinzende gelederen der aanvallers aan, die door den schrik bevangen in alle richtingen weken. Tevergeefs sprong de gevreesde Thémînes met het zwaard in de hand onder de vluchtelingen; zijne wanhopige poging hielp niets. De elementen schenen te spotten met hunne vroeger zoo zegevierende wapenen, terwijl bijgeloovige vrees hun hart deed ineenkrimpen.

Met vreeselijke woede stroomde nu het water als een stortvloed binnen en sloot aldus den ingang, terwijl het de lichamen van stervenden en dooden ophief en hooger op in het golvende schuim wierp. De aanvallers smeten hunne wapenen naar alle kanten weg. Eenige wierpen zich in den woedenden stroom en trachtten hun leven zwemmende te redden. Anderen sprongen met buitengewone krachtsinspanning van rots tot rots en vielen zonder weerstand te bieden onder het wrekende zwaard of het loerende schietgeweer.

Hun teleurgesteld opperhoofd — de trotsche Thémînes — die nu gelijk de overigen een vluchteling was, behield niets dan 't leven, en dit nog wel door de edelmoedigheid der belegerden.

Terwijl deze tooneelen van angst en wanhoop plaats grepen, hieven de hier vereenigde Hugenoten, die zich in de holen van 't hooger gelegen deel der grot bevonden en alzoo buiten gevaar voor de sterke wateren waren, op een gegeven teeken van hun opperhoofd, eenparig een danklied aan tot Hem, Die hun schild was, en Wiens almachtige arm op zulk een heerlijke wijze had getriumfeerd.

Carmaing vergaderde het overschot van 's Koning's troepen: ach, zij waren beroofd van wapenen, en vaandels

en aanvoerders, beoedeld met menschenbloed, haveloos en gewond. De Hounous en D'Hauterive, die doodelijk gewond waren, werden door hunne hen overlevende vrienden weggedragen; de maarschalk de Thémines bleef van al die trotsche oversten alleen over om hunne volkomen nederlaag te vertellen. Alles keerde nu tot eene plechtige stilte terug, en weldra werd aan den ingang der grot niets anders vernomen dan het dof gemurmel der nog altijd overvloeiende wateren, het geregeld droppelen van 't water der rotsen omhoog, en bovenal, het heerlijk gezang daar binnen aangeheven om den Heere voor Zijne wonderbare verlossing te danken en te prijzen. Aller gemoed, ook dat der zwaksten, vereenigde zich in 't lied van Mozes en Mirjam. En daarop haastten zij zich om onder leiding van hun geliefden leeraar in de nooden te voorzien van de gewonden, zoowel onder de vijanden als onder de vrienden.

